

GOD SAVE THE KING

IS-SUR DWARD kien xjieh iġhallem l-iskola; nofs l-irġiel tal-belt fejn kien joqgħod kienu tħarrġu u tġhallmu jaqraw u jiktbu taħtu u warajhom laħqu wliedhom u wlied uliedhom, u s-Surmast bis-sabar u bil-ħerqa, sena wara l-oħra, baqa' dejjem iġhallem it-tfal, jagħtihom id-dawl, iwissihom għall-ġid u jifihom moħhom. Hu kellu xeħta kbira biex iġhallem bla ma jdejjaq it-tfal, kien jaf ifisser b'heffa kbira dawk id-diffikultajiet li t-tfal dejjem jehlu fihom; kultant kien jinqeda bil-bastun biex ibaħħa' lit-tfal iżda qatt ma htegħlu jgeġġelhom jtgħallmu bis-swat. L-iskulari kienu joqogħdulu gwejdin u attenti għax is-Surmast kien jaf imurilhom, fil-klassi tiegħu ma kontx issib dik il-ħemda u dak is-skiet imqanqlin mill-biża' u d-dwejjaq qisek dħalt f'xi ħabs, iżda l-klassi tas-sur Dward kienet dejjem hienja u kuntenta, it-tfal dejjem wiċċhom għad-dawl u fuq ruħhom u s-Surmast qatt ma jkun imqit jew imgħaddab, hu kien jaf iżomm iebes fejn jehitieg, iżda ma kienx iġħakkas bla raj, hu aktar kien irid li t-tfal jifhem milli jwolluh u għaldaqshekk daqqa jgħidilhom xi ħieqa, xi drabi joħloq xi ċajta u ġew waqtiet jaqralhom xi ħrafa. Hekk il-ħin kien iġħaddi bla tbatija u t-tfal ma joħorgux mill-iskola għajjenin u midbilin.

Is-sur Dward jew is-Surmast kif kienu jafuh in-nies kollha tal-belt tiegħu, kien bniedem li jaqdi dmirijietu birreqqa u bil-qalb, hu kien imħarreg sewwa fis-sengħa tat-tagħlim imma kien iħabrek biex ma jibqax lura, kien dlonk ifittex li jkun jaf fuq il-progress fit-tagħlim ħalli jkun jista' aħjar iħarreg lill-iskulari; kien jinqala' fil-friegħi tal-għerf li jinħitigulu biex iħarreg sewwa l-iskulari tiegħu. Is-Surmast kien jaqdi d-dmir tiegħu bil-qalb u bil-ħirara kollha, iżda l-aktar li kien iġħallem bil-qalb kien il-*"God save the King"*. Hu kien jiddiletta bil-kant u kien iħobb iġħallmu lit-tfal. It-tagħlim tal-kant fl-iskola kien imħolli fi ħsieb is-Sur Dward u hu ma kien irid lil-ħadd jindaħallu; tliet darbiet fil-ġimgħa, wara nofs in-nhar, kien jigbor it-tfal u joqgħod ifihemhom fuq noti akuti u baxxi, gorgegġjar u timbru u armonija u fl-aħħar dejjem jispiċċa bil-kant tal-*"God save the King."*

Dan l-innu kien il-għaxxa ta' qalb is-Surmast, kien iġħallmu bil-ħirara kollha u kien joħta jisma' t-tfal ikantawh

għax f'dak l-innu s-Sur Dward kien jara l-qawwa, is-setgħa u l-kobor tal-Kuruna Ingliża u l-ġibda, l-imħabba u l-qima lejn dik il-Kuruna ta' miljuni ta' nies ta' kull lewn, ta' kull ġens, ta' kull fehma mxerrdin ma' l-erbat irjieh tad-dinja magħqudin flimkien f'imperu tal-għaġeb li bħalu d-dinja qatt marat.

Meta jisma' l-*"God save the King"* is-Surmast kien iħoss f'qalbu bħal tferfir ta' ferħ u ta' hena, u kien iħoss ruħu kburi li jagħmel sehem mix-xirka fielsa u tal-ġieħ, immexxija mill-Kuruna Ingliża, u dak il-ferħ u dik il-hena li kien iġarrab hu, kien jara kif jagħmel biex iħieggihom fi qlub l-iskulari. Hu kien ifissrihom ir-rabta ta' mħabba li jmissha tgħaqqad ir-Re u n-nies tiegħu, kien ifihemhom fuq il-fedeltà sinċiera tas-sudditi kif wkoll fuq il-protezzjoni siewja tas-Sufran u kien iġhallimhom kif kulhadd kellu d-dmir li jwiegħah u jqim il-bniedem li s-Sema għoġbu jqiegħed bħala kap ewlieni biex imexxi lil kulhadd fit-triq tas-sewwa u tas-sliem.

Is-Surmast kien jiftaħar li hu qaddej fidil tas-Sultan, kien iħoss ġieħ li jaħdem għall-Kuruna, fil-klassi tiegħu kellu mdendlin bosta xbihat tal-Familja Rjali, kien iħobb jirrakonta lill-iskulari b'cejjeċ mill-ħajjiet tas-slaten Ingliżi, għal isem ir-Re Ġorġ kien dejjem inehħi l-kappell u nhar ta' Ħadd kien jisma' l-Quddiesa Kantata biex il-aħħar iqum wieqaf u fuq ruħu jkanta mal-Qassisin *"Domine salvum fac Regem Nostrum Georgium"*

Il-ġibda li s-Surmast kellu għas-Sultan kienet tassew mill-qalb u mix-ġuħha bil-ħirara hekk li saħansitra t-tifla waħdenija li kellu semmieha Ġorġa bħar-Re tagħna.

Fil-belt kulhadd kien jaf lis-Surmast, in-nies kollha kienu jsellmulu, bosta kienu jfittxuh biex jiktbilhom xi ittra bl-Ingliż, jagħmilhom xi applikazzjoni jew jiktbilhom xi rċevuta; hu kien ħabib ma' kulhadd, kien imdahħal fil-kazini, fil-Kumitat tal-Festa, f'dak tas-Soċjetà ta' San Viċenz di Pawla u f'kull għaqda jew xirka li kienu mwaqqfin fil-belt. Il-kbar kienu jistmaw lis-Surmast għax jiftakru fit-tagħlim tiegħu u ż-żgħar kienu jħobbuh bħala mgħallem tagħhom; ħafna mill-iskulari tiegħu kienu siefru, iżda lilu qatt ma nsewħ u ta' sikwit jaħsbu fih, u jiktbulu u billi jafu l-ġibda ta' qalbu, kienu dlonk jibagħtulu kartolini jew ritratti tar-Re u tal-Prinċipijiet.

Issa wara erbgħin sena servizz is-Surmast kien wasal biex jistrieħ u joħroġ bil-pjazza u għax tgħid! kienet taqbd u għafsa ta' qalb mhux għax kien wasal biex iħalli lill-iskulari daqs kemm għax ma kienx se jibqa' iżjed iġħallem lit-tfal ikantaw il-*"God save the King."*

Madankollu bdiet il-gwerra li ħarbtet kollox u xerrdet il-kulħadd: ħafna mit-tfal ħarġu mill-belt u marru mal-familji tagħhom joqogħdu f'postijiet aktar imbegħdin mill-port u fl-iskola qajla baqgħu jmorru erba' tużżani tfal sofor, għajjenin, imnikktin, li wara lejl fix-xelter ma kien ikollhom ħajra jagħmlu xejn. Is-Surmast ma warrabx mill-belt u baqa' jmur kuljum l-iskola u aktar ma l-għadu kien juri qilla ħarxa, aktar huwa kien iħieggeġ qalb it-tfal fl-imħabba lejn ir-Re u kuljum fil-ġħodu u wara nofs in-nhar, qabel u wara l-lezzjonijiet, is-Surmast kien jiġbor it-tfal biex ikoll flimkien ikantaw il-*"God save the King"*.

Qħodwa waħida wara lejl ta' biża' li ma jintesa qatt, is-Surmast meta mar l-iskola sabha nofsħa mġarrfa mill-balal tal-għadu, ħass għafsa ta' qalb u telgħietlu għoqla għal dik il-ħerba, f'daqqa waħida ġewħ quddiem għajnejħ it-tfal kollħa li kien għallem f'dik l-iskola u t-tifkiriet tal-ġrajja li ma' tul l-erbgħin sena ta' tagħlim għaddew minn għalih; dik il-ħerba u dik il-ħsara sewdulu qalbu, waqqgħuħ f'niket kbir, u qabbżulu d-dmugħ minn għajnejħ.

* * *

Il-għadu wera snien u bi ħruxija li ma bħalha, għal bosta xhur ma taniex nifs, kien jaħbat għalina bin-nhar u bil-lejl, qatel ħafna nies, darab wisq oħrajn, ġarraf bosta djar, għamel ħsarat li ma jitwemmnuħ. Malta għaddiet il-kalvarju: għal tliet snin kienet assedjata, u l-Maltin ġarrbu tbatija u għaks tal-biża', iżda wara d-dlam tan-niket jiġi d-dawl ta' ferħ: fl-aħħar il-għadu donnu qata' qalbu li jrażżan il-Maltin u tahom xi ftiit tan-nifs, ma baqax qisu mekkuk ġej u sejjer jixħiet bombi u jizra' qirda. In-nies strieħu u ħadu r-ruħ, ma baqgħuħ jorqdu għall-kenn tal-blat, likel żdied u l-ħajja tġebet.

Madankollu għall-bidu tas-sajf ġriet ix-xniegħa li r-Re Ġorġ kellu jiġi Malta biex juri kemm kienet għal qalbu l-imġiba tal-Maltin u biex ifarraġhom għall-ħerba u għan-niket li kienu waqqgħu fuqhom. Qħall-ewwel ħadd ma ried

jemmen, kulfiadd raha haġa kbira dik li il-eqqel ta' gwerra harxa bl-art, bil-baħar u bl-ajru, ir-Re tagħna, il-bniedem ewlieni tas-saltna, il-qofol li jgħaqqad flimkien il-ġnus ta' l-Imperu, kien sejjer jittarraġ f'tiġrif hekk kbir li jiġi jżur Malta, il-ġzira quddemija taht innieħer il-ġhadu.

Is-Surmast haas ferħ kbir għal dik l-aħbar, huwa li minn qaddisu kellu qima kbira għall persuna tas-Sufran, hejja ruħu biex jilqa' bil-ġieh kollu r-Re tagħna u għamel fehna li ma jibqax lura biex juri l-ħirara u l-ġibda ta' qalbu.

Imbagħad sebaħ jum il-Ħadd u n-nies nġabru bħan-nemel fuq is-swar u ma' dwar ix-xatt biex jaraw ir-Re Ġorġ dieħel f'Malta: uċuħ henjin, għajnejn jilmaw, qlub iserfru; kull fejn iħares wieħed ma kienx jilmah ilief ferħ u hena fuq dawk il-ħlejjaq; kulfiadd nesa l-bombi li jwerwru, il-ħbit aħrax mill-ajru, il-ljeli qalila bla rqad, il-għaks li jbikki, il-ħsara u l-mewt li għadda minnhom; f'dik il-għodwa fil-Ġzira tagħna għall-kull niket u saltan kull sliem.

Ma' flugħ ix-xemx, l-"Aurora", il-bieċa tal-gwerra li wasslet ir-Re Ġorġ, feġġet dieħla fomm il-Port il-Kbir, imħarsa minn sitt bċejeċ tal-gwerra oħra iżgħar minnha, tlieta kull naħa, dehret dieħla haħifa u sħiħa, dehra ta' qawwa, għelm ta' setgħa, xhieda tal-ħakma Inġliża fuq il-baħar.

Fuq il-*bridge* ta' l-Aurora, wieqaf waħdu, ir-Re Ġorġ, liebes ta' Ammirall bl-uniformi bajda taqta' fuq l-ikħal tal-baħar u n-nir tas-sema, fuq ruħu, b'idu l-ħin kollu fuq ġbinu, kien isellem lil Malta u lill-Maltin. Id-dehra tar-Re qanqlet tferfira ta' hena fi qlub in-nies kollha li kien hemm miġbura; kulfiadd infexx f'għajjat ta' ferħ; kbar u żgħar bdew iċap-ċpu, isellmu, ixejru bandieri u inkatar.

Fil-waqt li r-Re kien niezzeħ id-dwana, fil-belt fejn kien joġġhod is-Sur Dward, kien qam għaġħa kbir, għax kienet xterdet l-aħbar li r-Re kien se jmur hemm: sar għidut bla tarf, qamet gegwiġija li ma blialha, in-nies kollha ħarġu għalenija jistieħmu flimkien biex jaraw x'jaġħmlu halli jil-qgħu r-Re kif jistħoqqlu u juruh il-ħirara ta' qalbhom; naddfu t-toroq, żejnu t-twieqi bil-qsari, hemżu trieħi ħomor mal-gallarijiet u dendlu bandieri Inġliżi u Maltin fit-toroq u dik il-belt nofsa mġarrfa mill-bombi tal-ġhadu, bit-toroq mimlijin braġ ta' radam u d-djar gozz ħerba, f'dik il-għodwa haadet bixra ta' ferħ donnha qamet mid-dalma ta' qellet il-gwerra għad-dawl ta' ġmiel il-hena u s-sliem.

Is-Surmast haas qalbu trid ittir bil-ferħ meta sama' li r-Re Ġorġ kellu jmur iżur il-belt, bilkemm ried jemmen li r-Re kien se jimxi fit-toroq li hu kien igħaddi minnhom kuljum u jmur fl-infiawi fejn hu kien trabba, kiber u sar raġel, stħajjel li b'dik iż-żjara tiegħu r-Re għoġbu joqrob aktar lejn in-nies tal-belt.

Il-miġja tar-Re kienet għas-Surmast il-qofol ta' ħajtu u ta' ħidmitu, huwa li dejjem wegġah ir-Re u għallem u ħabrek biex il-qima lejn is Sultan dejjem toktor u tiżdied, issa li kien wasal biex jirtira mis-servizz, dak l-imgħallem ta' l-iskola iżżahajr lil xortih għax fit-tmiem tal-karriera tiegħu kellu jara u jsellem lis-Sufran.

Għax dak in-nhar kien l-aħħar jum tas servizz tas Sur Dward, il-ghada hu kellu joħroġ bil-pjazza u jinfired mill-iskulari tiegħu. Wara erbghin sena ta' tagħlim din il-firda kienet qiegħda tagħtih ġewwa lis-Sur Dward u kien iħoss bħal dieqa tagħsarlu qalbu kull meta jiftakar li issa kien wasal biex jagħti l-aħħar tislma lill-iskulari u jħalli l-iskola wara li kien qatta' l-aħħar ta' ħajtu fiha, imma dak l-aħħar jum ta' l-iskola tiegħu kellu jkun imseddaq miż-żjara tar-Re.

B'hegga mqanqla mill-ħirara ta' l-imħabba s-Surmast ħareġ idur dawra mal-belt u ġabar kemm tfa' ta' l-iskola sab, ħadhom fejn dari kienet wieqfa l-iskola, ra kif għamel sabilhom ħafna bandieri żgħar u qassamhomlhom waħda kull wieħed, imbagħad għaħhom jikkonċertaw il-*"God save"* biex ikantaw għalenija malli jasal ir-Re.

Xi erbat Irjus tal-belt thajru jqabbd u tiffa biex meta jasal ir-Re tnewwillu bukkett ward, u billi raw is-Surmast iħabrek hekk bil-ħirara biex iż-żjara tar-Re tirnexxi, ftienmu li jagħzlu lil Ġorġina, it-tiffa tas-Sur Dward, biex tipprezenta l-bukkett lir-Re Ġorġ. Dik il għażla kienet ta' ġieħ kbir għal Ġorġina u għal missierha s-Surmast; dan qisu tala' s-sema bil-ferħ li ġarrab. Mela dik bintu l-għażiża kien se jkollha x-xorti li tersaq quddiem ir-Re u tkellmu! Fejn qatt basar b'dan il-ġieħ għoli hu li kien iqis lil persuna tar-Re bħala ħolqien imqaddes.

* * *

In-nies tal-belt ħarġu kollha u ntasbu fit-toroq jistennew ir-Re; kulħadd kellu wiċċ il-hena, kulħadd kien ferħan, kulħadd

kien daħkan. L-irġiel libsu ta' nhar ta' Ħadd u n-nisa ddan-
dnu mill-aħjar li setgħu, it-tfal kellhom seba' mitt sena biex
jaraw is-Sultan. Kull min kien hemm kien fuq ix-xwiek
jistenna li tfigg il-karozza tar Re.

F'daqqa waħda qamet geġwigija msieħba ma' għajat
ta' ferħ u ċapċip; ħafna nies telqu jiġru lejn mnejn kien
gej il-għagħa u ftit wara r-Re deher miexi bejn il-Gvernatur
u l-Kappillan b'ħafna Rjus kbar, Kmandanti u Kapijiet warajh.
In-nies tgħaxxqu għad-dehra tas-Suvran, ħassew bħal ħlew-
wa ta' qalb u minnufih donnhom tqanqlu b'fawra ta' hena;
għall-ewwel meta raw ir-Re għaddej minn ġo nofshom bħal
tbikkmu, imbagħad qabadhom bħal ferħ ta' ġenn u nfexxew
ifahħru lir-Re iġħajtu, iċapċpu kemm jifilħu, isellmu, jittgħu
ward, iġhollu idejhom, ixejru bandieri u mkatar u jagħmlu
s-sinjal V b'subgħajhom.

Ir-Re għadda mit-toroq imħarbtin isellem u jitbissem
lil kulħadd u dak it-tislim u dik it-tbissima rebħu ċlub in-
nies li ħafna minnhom bdew jibku bil-ferħ; dik iż-żjara tar-
Re kienet għalihom il-premjura tat-tbatijiet kollha li għaddew
minnhom u f'dak il-ħin kulħadd nesa kemm bata u ħass
ruħu xxortjat li għex biex jistgħalli dik id-dehra tal-għaġeb.

Meta r-Re wasal ħdejn l-iskola s-Surmast ħass bħal req-
qet ir-ruħ, bħal infixel u ma għarafx irażżan il-mewġa ta'
ferħ li qanqlitu: minn naħa waħda ma riedx jitlef farka
minn dik id-dehra tas-Suvran u min-naħa l-oħra kellu ħsiebu
fit-tfal li kien għabar biex ikantaw il-"*God save*"; imbagħad
f'daqqa waħda qalb is-Surmast faret bil-hena u għajnejh
bdew jilmaw bid-dmugh ta' faraġ: dak il-ħin bintu Ġorgina,
liebsa l-abjad, ħafifa, irqajqa, sabiħa u mistħija, wiċċ il-ġmiel,
donna Anglu tas-sema, resqet quddiem ir-Re għamlitlu
riverenza u bi ħlewwa tal-għaġeb, newlitlu bukkett ward
abjad u aħmar.

Ir-Re bi tbissima li tmiss il-ċlub, qabad il-bukkett u qal
xi kelmtajn ta' iżżiħajr lil Ġorgina. Dak il-waqt donna
għaddiet fewġa tal-hena minn fuq il-belt, in-nies ma felħux
iżommu aktar u f'daqqa waħda wrew il-ġibda ta' qalbhom
lejn is-Sultan tagħhom; kulħadd intilef f'għajat ta' ferħ;
nisa jibku bil-hena, irġiel ixejru idejhom u jċapċpu jew iġhollu
lil uliedhom ħalli jaraw aħjar ir-Re, tfal jaqbzu, qniepen
idoqqu. Is-Surmast, mitluf donna barra minn sessiħ bil-ferħ
kbir li kien iġarrab, dar fuq it-tfal li kellu miġbura ma'

dwaru, għolla idejh u beda jkanta magħhom il-*"God save the King"*. Qatt dan l-innu Ingliż ma tkanta bi hrara akbar minn dak in-nhar u r-Re deher li ħa gost għax wara li spiċċa l-*"God save"* dar lejn is-Surmast, sellimlu u tbissimlu.

Dik it-tislina u dik it-tbissima kienu għal qalb is-Surmast bħal balzmu l-aktar ħelu, bħala ħlas l-aktar ħanin ta' kemm kien għallem lit-tfal il-*"God save the King."*